

# JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

## MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM



VI. 1919.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1919.

## De Muntvondst te Amsterdam.

---

In Mei 1915 werd te Amsterdam door arbeiders bezig met graafwerk aan het Rokin, op de plaats, waar de nieuwe kantoren der firma DE RUSSY sedert verzezen zijn, een potje met gouden en zilveren middeleeuwsche munten gevonden, waarvan eene korte vermelding door den Heer A. O. VAN KERKWIJK in 1915 in het *Bulletin van den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond* opgenomen werd.

Deze vondst werd den 21 November 1918 door de firma J. SCHULMAN publiek verkocht.

Er waren echter onder deze munten zoovele belangrijke en merkwaardige stukken, dat eene eenigszins uitgebreide verhandeling over deze vondst zeer zeker welkom zal zijn.

Het tijdstip waarop deze schat aan de aarde werd toevertrouwd, kunnen wij door deze beschrijving met zekerheid bepalen; hierop kom ik ter plaatse terug.

Opmerkelijk is in deze vondst de overeenkomst in type der munten van de verschillende landen, eene overeenkomst die er op wijst, dat hoe onafhankelijk en vijandig die verschillende graafschappen, bisdommen, heerlijkheden en steden ook tegenover elkander stonden,

zij oekonomisch weder op elkander aangewezen waren en ter bevordering van handel en onderling verkeer eenzelfde munttype aannamen.

Niet altijd lagen bij het nabootsen der typen zulke goede bedoelingen voor en legio zijn de gevallen waarbij de vorst of magistraat door het verlagen van het gehalte van de munten, die hij nabootste, meer op zijn eigen voordeel belust was, dan op de welvaart zijner landen.

Bij het beschrijven dezer vondst heb ik de alphabetische volgorde genomen.

#### Stad Aken.

De munten van Aken in deze vondst dateeren alle uit het tijdvak waarin de hertogen van Gulik de stad in pand hadden en wel onder de regeering van hertog REINOLD IV van Gelderland, hertog van Gulik (1402—1423.)

De aanmunting der Toursche Grooten (Turnosen) met den beeldenaar van KAREL DEN GROOTEN, den heiligen Keizer, begon in 1402 en werd tot 1409 voortgezet.

In 1411 werd de aanmunting opnieuw begonnen, alhoewel van een eenigszins gewijzigd type en duurde deze tot 1430.

De stukken dezer vondst zijn alle van het tweede type.

##### 1. Toursche Groot 1411.

Vz. De heilige Keizer (KAREL DE GROOTE) ten halve lijve met rijksappel en kerk (Münster), boven het adelaarschild...  
 SCS:KTRON:G:IPERTFO\*  
 Kz. Kruis met dubbel omschrift. Binnen omschrift.  
 \*MONETA:VRB'·AQVS'.

buitenomschrift \*ANNO:DOMINI:MILLESIMO:  
CCCC:VND'. MENADIER 112<sup>a</sup>.<sup>1)</sup>

2. Toursche Groot 1418. Hetzelfde type.

MENADIER 115<sup>a</sup>. variant met . SCS : KTRQL :  
MT-G : IPERTTO' . (MENADIER KTRQLMT-G :).

3. Toursche Groot 1419. Hetzelfde type.

MENADIER 116<sup>a</sup> variant met CCCC : XIX. (MENADIER CCCC XIX).

4. Toursche Groot 1420. Hetzelfde type. MENADIER 117.

5. Toursche Groot 1421. Hetzelfde type.

MENADIER 118 variant met MT-G'  
(MENADIER MTG :).

#### Heerlijkheid Anholt.

Nadat de mannelijke linie van het geslacht DER ZUYLENS, heeren van Anholt uitgestorven was, kwam deze heerlijkheid door het huwelijk van MARGARETA VAN GEHMEN, dochter van GERBERGE VAN ANHOLT en HERMAN VAN GEHMEN met GJSBERT VAN BRONCKHORST aan het huis Bronckhorst—Batenburg.

Van dezen GJSBERT VAN BRONCKHORST—BATENBURG in de geschiedenis van Anholt als GJSBERT I bekend, vinden wij in deze vondst eene buitengewoon belangrijke munt.

GJSBERT I 1408--1432.

6. Groot (Turnose) van 1424 geslagen in navolging der Turnosen van Aken, hierboven onder nos 1—5 beschreven.

Vz. De heilige Keizer (KAREL DE GROOTE) ten

<sup>1)</sup> JULIUS MENADIER. *Die Aachener Münzen*. Berlin 1914. (In *Zeitschrift für Numismatik* 1913).

halve lijve met rijksappel en kerk, boven het adelaarschild. GISEBERT : DE - BATENBO'.

Kz. Kruis met dubbel omschrift. Binnenomschrift \*MONETA : DE : TENHOLM. Ruitenomschrift \*ANNO : DOMINI : MILESIMO : CCCC : XXIII.

ROEST<sup>1)</sup> beschreef eene dergelijke munt, met geheel andere omschriften, naar een slecht bewaard exemplaar. De groot uit deze vondst was tot op heden geheel onbekend. Het bewijs dat de Turnosen van Aken bij het volk geliefd waren levert de slaafsche nabootsing van deze munt door onzen GUISBERT.

Plaat I. N<sup>o</sup>. 1.

### Hertogdom Brabant.

ANTON VAN BOURGONDIE, tweede zoon van PHILIPS DEN STOUTMOEDIGEN (PHILIPPE LE HARDI) graaf van Vlaanderen werd in 1404 door zijne oudtante ge-roepen om voor haar het hertogdom Brabant te besturen; toen zij in 1406 stierf, volgde hij haar in de regeering op, en deed het Bourgondische huis zijn intrede in Brabant.

ANTON VAN BOURGONDIE 1406—1415.

#### 7. Botdrager te Leuven gemunt.

Vz. Zittende leeuw, zijn kop met een grooten helm bedekt

ANTHONIVS : DEI : GRA : DX : BRABANTIE.  
Onder den leeuw LOVATN'.

Kz. lang gevoet kruis, in het midden het wapen met de vier kwartieren van den hertog, het omschrift

<sup>1)</sup> TH. M. ROEST. *Die Münzen der Herrschaft ANHOLT. Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde.* III. 1895.

snijdend **MONETA - DVO BRA - BANTIE - ET : LIMB.**

DE WITTE <sup>1)</sup> 435. VAN DER CHIJS <sup>2)</sup> pl. XIII. 6.

8. Halve Botdrager te Leuven gemunt. Hetzelfde type en dezelfde omschriften.

DE WITTE 436. V. D. CHIJS pl. XIII. 7.

Deze beide munten zijn volgens ordonnantie van 20 December 1409 geslagen.

JAN IV 1415—1427.

Oudste zoon van ANTON VAN BOURGONDIE en JOHANNA dochter van WALERAM VAN LUXEMBURG graaf van Saint Pol volgde zijn vader in 1415 op. In 1418 huwde hij met JACOBA VAN BEIEREN gravin van Holland en Zeeland. Wegens zijn zwakheid en onstandvastigheid besloten de Staten van Brabant 29 November 1420 zijn jongeren broeder PHILIPS VAN SAINT POL als ruwaard aan te stellen. In 1422 nam JAN echter de teugels van het bewind weer in handen. Van dezen hertog troffen wij in deze muntvondst aan:

9. Dubbele penninck Jans.

Vz. De wapens van Brabant-Bourgondië en Brabant onder één helm. **IOHANNES : DI : GA : DX : BRABANTI : ET : LIMB.**

Kz. Een gevoet kruis, in de hoeken de leeuw van Brabant, twee lelies en de leeuw van Limburg. **† MONETA : DVO : DVC : BRABANTI : ET : LIMB.**

DE WITTE 443.

V. D. CHIJS pl. XIV. 8.

<sup>1)</sup> ALPHONSE DE WITTE. *Histoire monétaire des Comtes de Louvain, ducs de Brabant et marquis du Saint Empire Romain*. Anvers 1890. 3 vols.

<sup>2)</sup> P. O. VAN DER CHIJS. *De Munten der voormalige Hertogdommen Brabant en Limburg*. Haarlem 1851.

10. Dubbele penninck Jans, variant met IOH<sup>h</sup>ANES :  
DI : GR<sup>h</sup>A : DVX : etc

11. Dubbele penninck Jans, variant met IOH<sup>h</sup>ANES :  
DI : GR<sup>h</sup>A : DVX : etc.

Deze munten werden in het jaar 1417 te Vilvoorde geslagen of tusschen 18 December 1418 en 1 September 1419 in den Vroenhof te Maastricht gemunt.

12. Tuin.

Vz. Zittende Leeuw met het wapenschild Bourgondië-Brabant, binnen een haag (tuin). IOH<sup>h</sup> : DX : BR<sup>h</sup>AB : Z : LIMB : COM : h<sup>h</sup>AN<sup>h</sup> : h<sup>h</sup>O<sup>h</sup> : Z : 3E<sup>h</sup>

Kz. Kruis, het omschrift snijdend, op een compartiment van vier dubbele bogen. \* MONETA : - NOV<sup>h</sup> : FCT : - IN DEN : - VROH<sup>h</sup>OE.

DE WITTE 444.

v. D. CHHS 1) pl. X. 6.

Deze Tuin werd in den Vroenhof te Maastricht gemunt tusschen 18 Dec. 1418 en 1 Sept. 1419.

13. Halve Drieland.

Twee schuin geplaatste wapenschilden Brabant-Bourgondië en Brabant, daartusschen eene lelie, alles omgeven door een rand van zes bogen.

\* IOH<sup>h</sup> : DX : BR<sup>h</sup>AB : Z LIMB : COM : h<sup>h</sup>AN<sup>h</sup> : h<sup>h</sup>OL<sup>h</sup> : Z : 3.

Kz. Gevoet kruis, in de hoeken de Brabantsche en de Limburgsche leeuw, benevens twee lilies, omgeven door een dubbel omschrift.

binnenomschrift \* MONETA : FCT : BRV<sup>h</sup>EL<sup>h</sup>

1) P. O. VAN DER CHHS. *De munten der voormalige graafschappen Holland en Zeeland.* Haarlem 1858.

buitenomschrift \* SIT : ROMEN : DOMINI :  
BENEDICTVM.

DE WITTE 447. v. d. CHHS (*Holland*) pl. XI. 13.

Deze Halve Drielanders werd te Brussel geslagen volgens ordonnantie van 17 Februari 1420.

JAN IV heeft na 1421 geen munten meer laten slaan.

PHILIPS VAN SAINT POL Ruwaart 1420—1422

Reeds hierboven onder JAN IV hebben wij vermeld dat PHILIPS den 29 Nov. 1420 als Ruwaart aangesteld werd. In 1406 had hij bij het overlijden van zijn moeder het Graafschap Saint-Pol en Ligny geërfd.

Als Ruwaart van Brabant opende hij eene Munt te Waelhem, alwaar hij JAN VAN ARRAS als muntmeester aanstelde en de volgende munt geslagen werd:

14. Drielanders.

Vz. Twee schraag gestelde wapenschilden, Brabant-Bourgondië en Brabant-Limburg, waartusschen een lelie, het geheel omgeven door een rand van zes dubbele bogen. \* PHIS : BRAB : COM : LINEI :  
ET : SOCI : PATVLI.

Kz. Gevoet kruis, in de hoeken twee lelies, de Brabantsche en de Limburgsche leeuw, met een dubbel omschrift. binnenomschrift \* MONET :  
PHI : BRABATIE buitenomschrift \* SIT : ROMEN : DOMINI : BENEDICTVM.

DE WITTE 452.

Niet bij v. d. CHHS.

Van dezen PHILIPS VAN SAINT-POL als hertog van Brabant 1427—1430 komen in de vondst geen munten voor.



### Hertogdom Gelderland.

De eerste hertog, wiens munten in deze vondst voorkomen, is WILLEM I en slechts de munten uit zijne eerste regeeringsperiode 1377—1393, vóór dat hij in Gulik opvolgde, treffen wij aan.

WILLEM I 1<sup>ste</sup> periode 1377—1393.

15. Gehelmde Groot te Arnhem geslagen.

Vz. Helm binnen een rand van zes bogen.

\* WILHELM \* DVX \* GELR \* Z \* COM \* 3VTP.

Kz. Kruis, in de hoeken T - R - N - S. \* MONETA \* NOV \* DE \* ARNHEMENSIS VAN DER CHIJ<sup>1)</sup> pl. VII. 12.

16. Gehelmde Groot te Arnhem geslagen.

Vz. Helm tusschen twee klimmende leeuwen in eene omraming van vier bogen. \* WILHELM \*  DVX \* GELRIE \* Z \* COM \* 3VTP.

Kz. Gebloemd kruis. \* MONETA \* DE \* ARNHEMENSIS.

V. D. CHIJ<sup>1)</sup> pl. VII. 10.

REINOUD IV 1402—1423.

Van dezen hertog, den opvolger van WILLEM I komen ook enkele gouden munten in deze vondst voor.

17. Goudgulden, genaamd Rijngulden.

Vz. Johannes de Dooper staande. S · IOHANNES · BAPTISTA (leeuwte).

Kz. Vijf wapenschilden, in een kruis gesteld, in eene omraming van vier halve bogen.

<sup>1)</sup> P. O. VAN DER CHIJ<sup>1)</sup>, *De Munten der voormalige graven en hertogen van Gelderland*. Haarlem 1852.

In het midden, schildje met dubbelen adelaar (Arnhem), hier boven hetzelfde schildje kleiner (Arnhem), links leeuw (Gelderland), rechts kruis (Zutphen) onder Beieren. \* DVX . REINALD : IVLZGEL Z COMIS . 5.

V. D. CHIS pl. VIII. 3.

Deze goudgulden is volgens de ordonnantie van 1402, in navolging van de goudgulden, die de bisschop van Keulen, sedert drie jaar liet vervaardigen, geslagen.

De goudgulden van den bisschop van Keulen in deze ordonnantie vermeld, zijn dezulke, die volgens het muntverdrag van 1399, tusschen Keulen, Trier, Mainz en den Palts gesloten, aangemunt werden.

In deze ordonnantie van 1399 werd bepaald, dat de voorzijde zoude voeren den beeldenaar van JOHANNES DEN DOOPER, en de keerzijde, vijf schildjes in een kruis geplaatst.

WERNER VAN FALKENSTEIN, aartsbisschop van Trier 1388—1418 voert in het midden familiewapen (Minzenberg), boven een kruis (Trier), links een rad (Mainz), rechts een kruis (Keulen), onderaan Beieren.

FREDERIK VAN SAARWERDEN, aartsbisschop van Keulen 1371—1414, voert, in het midden, dubbele adelaar (Saarwerden), boven kruis (Keulen), links, kruis (Trier), rechts, rad (Mainz), onderaan Beieren.

JOHANN II VAN NASSAU, aartsbisschop van Mainz 1397—1419, voert in het midden, leeuw (Nassau), boven een rad (Mainz), links een kruis (Trier) rechts een kruis (Keulen), onderaan Beieren.

De Geldersche hertog heeft om zijn goudgulden op den Rijnschen goudgulden van Keulen te doen

gelijken, gebruik gemaakt van het schildje met den dubbelen adelaar, hetgeen hier voor Arnhem staat, en het kruis (hier Zutphen) en met behoud van het Beiersche wapen.

Deze schakeering vindt men eveneens op de goudgulden van hetzelfde type in Holland, Utrecht en Meurs geslagen, die eveneens in deze vondst aanwezig zijn. (Zie n°. 38, 67 en 73).

18. Goudgulden te Gulik geslagen.

Vz. Johannes de Dooper staande REIN DVX - IVL GEL' CO3'.

Kz. Het wapen van Gelderland in een driehoek, boven rechts, een Geldersche leeuw, boven links, de dubbele adelaar van Arnhem, onderaan, de leeuw van Gulik. MONET . . . TA . DE . . . IVLIT v. d. CHIS pl. IX. 5.

In 1417 werd tusschen hertog REINOUN, de aartsbisschoppen van Mainz en Trier en den keurvorst van den Palts eene muntconventie gesloten, naar aanleiding waarvan de hier boven beschreven goudgulden geslagen werd.

19. Dubbele Groot van Arnhem.

Vz. Twee gehelmde schilden, Gelderland en Gulik, schraag gesteld. REINTLO' . DVX . IVL . Z . GEL . Z . CO . 3.

Kz. Kruis het omschrift snijdend, in het midden, het wapenschildje van Arnhem, in de hoeken, vier Geldersche leeuwen. MONET - A . NOVAT . - ARNEM - ENSIS x . v. d. CHIS pl. IX. 8.

20. Dubbele groot van Arnhem.

Vz. Twee wapenschilden, Gelderland en Gulik

onder één helm. REINOLD' · DVX · IVL · Z ·  
GEL · Z · CO · 5.

Kz. Kruis, in de vier hoeken, Gulikshe leeuw,  
Geldersche leeuw en twee dubbele adelaars van  
Arnhem. + MONETA · NOV · DE · TERRE-  
MENS :

v. D. CHJS pl. IX. 14.

AARNOUD 1423—1474.

De munten van dezen hertog, in de vondstaanzig, zijn alle in zijne eerste regeeringsjaren geslagen.

Uit piëteit voor zijn vader behield hij de eerste jaren de munttypen door dezen ingevoerd.

Zie hierover TH. M. ROEST. *Essai de classification des Monnaies du Comté puis Duché de Gueldre Bruxelles* 1893 en het werk van VAN DER CHJS.

De eerste munt, die wij aantreffen, is een zeer interessante goudgulden.

## 21. Goudgulden, Rijngulden genaamd.

Vz. Johannes de Dooper staande. S · IOHANNES-  
BAPTISTA (leeuwtje).

Kz. De vijf schildjes in eene omraming van vier bogen, geheel gelijk aan den Rijngulden van REINOUD IV onder n°. 17 beschreven. † DVX · ARNOUD' · GEL · Z · IVL · Z · COMIS · 3.

ROEST, onbekend.

v. D. CHJS, onbekend.

Deze hoogst belangrijke goudgulden, met het wapenschildje den dubbelen adelaar van Arnhem in het midden, was tot nu toe geheel onbekend, de bekende exemplaren van den Rijngulden van hertog AARNOUD dragen alle het Geldersche wapen in het midden op de keerzijde. Wij kunnen

veilig aannemen, dat deze Rijngulden direct bij de aanvaarding der regeering vervaardigd werd; de aanmunting moet wel heel gering en van zeer korten duur geweest zijn, gelet op de hooge zeldzaamheid van dit stuk. Reeds kort daarop werd tot de aanmunting der Rijnsche guldens van het bekende type van AARNOUD overgegaan.

22. Goudgulden, Rijngulden.

Gelijk aan de voorgaande, met dit verschil, dat het middenschild op de keerzijde, het wapenschildje van Gelderland. twee klimmende leeuwen, voert. v. D. CHUS pl. X. 3.

23. Dubbele Groot van Arnhem.

Vz Twee schilden, Gelderland en Gulik, onder één helm. **ARNOLD' DVX GEL · Z · IVL · Z · CLO · 3.**

Kz. Kruis, in de hoeken, Geldersche leeuw, Guliksche leeuw, twee adelaars (Arnhem).

**† MONETA · ROVA · DE · ARNHEMENS.**

v. D. CHUS pl. X. 11.

Gelijk aan den Dubbelen Groot van Arnhem van REINOUD, onder n°. 20 beschreven.

Omstreeks 1430 vindt men munten van AARNOUD van geheel nieuw type; de voorgaande stukken zijn dus alle voor dien tijd geslagen.

**Stad Groningen.**

24. Groot.

Vz. Het wapen der stad in eene omraming van zes dubbele bogen. **† MONETA : ROVA : GRONINGENSIS**

Kz. Een groot kruis een dubbel omschrift snijdend.

binnenomschrift SIG - RVM - CRV - CIS. buiten-  
omschrift BNDICTV - SIT - NOM - E - ORI - N -  
RI - HV - \*P.

VAN DER CHIJS <sup>1)</sup> pl. VIII. 8.

Deze Groot is eene nabootsing van de Grooten der Hollandsche Graven WILLEM V, 1346—1359. v. d. CHIJS pl. VI 23 en AALBRECHT 1359—1404. v. d. CHIJS pl. VII. 5 en is vermoedelijk omstreeks 1360 ontstaan.

#### Graafschap Henegouwen.

De Munten van het graafschap Henegouwen te Valenciennes gemunt, die in deze vondst voorkomen, dragen ook de titels van Holland en Zeeland, en waren in die landen eveneens gangbaar. Ik zal mij voor Henegouwen alleen bepalen tot de vermelding dier munten, voor de beschrijving dezer stukken gelieve men onder Holland te zien.

Willem VI 1404—1417.

a. Tuin.

CHALON <sup>2)</sup> pl. XIX. 137. v. d. CHIJS <sup>3)</sup> pl. IX. 17.

Jacoba van Beieren. 1417—1433.

b. Tuin.

CHALON pl. XIX. 143. v. d. CHIJS pl. IX. 2.

Jan IV van Brabant. 1418—1427.

c. Tuin.

CHALON pl. XX. 154. v. d. CHIJS pl. X 4.

<sup>1)</sup> P. O. VAN DER CHIJS. *De munten van Friesland, Groningen en Drenthe*. Haarlem 1855

<sup>2)</sup> RÉNIER CHALON. *Recherches sur les Monnaies du Hainaut*, Bruxelles 1848.

<sup>3)</sup> P. O. VAN DER CHIJS. *De Munten der voormalige Graafschappen Holland en Zeeland*. Haarlem 1858.

d. Dubbele Groot Drieland.

CHALON pl. XX 148.

v. D. CHIJIS pl. X. 7.

### Graafschap Holland.

De munten der graven van Holland vormen in aantal, na de Vlaamsche munten, het belangrijkste deel der vondst. Wat hun zeldzaamheid aangaat staan zij zeker aan de spits.

In geen enkele vondst, voor zoover ik heb kunnen nagaan, waren zoo vele Hollandsche grafelijke munten bijeen, die nooit of bijna nooit onder de oogen van verzamelaars gekomen zijn als juist in deze schat.

Ik bedoel hier in het bijzonder de unieke serie munten van graaf JAN VAN BEIEREN, die wij aanstonds zullen beschrijven.

De eerste graaf, met wiens munten wij ons zullen bezighouden is

WILLEM V 1346—1359.

#### 25. Gouden Schild.

Vz. De graaf onder een gothieke troon zittend, houdt het wapenschild Holland-Beieren.

† GVILHELMVS DVX COMITIS HOLLAND  
ZEL.

Kz. Versierd bloemenkruis door vier bogen omgeven. † \*POT VINCIT \*POT REGNAT  
\*POT IMPERAT.

VAN DER CHIJIS<sup>1)</sup> pl. V. 4.

Dit gouden schild werd volgens ordonnantie van 1355 geslagen.

<sup>1)</sup> P. O. VAN DER CHIJIS. *De Munten der voornutige Graafschappen Holland en Zeeland*. Haarlem 1858.

## 26. Helm groot.

Vz. De helm, links het wapenschild Beieren-Holland, rechts het wapenschild Holland-Beieren in eene omraming van vier bogen. \*GVILLELM: DV\*: COM: hOLT: Z: 3ELT.

Kz. Een versierd bloemenkruis. †BML IOT. OVI: VENIT: I: MOMIE: ONI.

Vergelijk VAN DER CHJS pl. VI 26.

Het is mij onbekend in welk jaar deze Groot aangemunt werd.

AALBRECHT VAN BEIEREN 1359—1404 jongere broeder van WILLEM V.

In het begin zijner regeering handhaaft deze vorst de munttypen door zijn broeder aangenomen, waarvan wij in deze vondst twee verschillende stukken aantreffen.

## 27. Groot.

Vz. Het wapenschild van den graaf Holland-Beieren in eene omraming van drie bogen. †ALBERTVS: DV\*: COM: hOLT: Z: 3ELT

Kz. Kruis met dubbel omschrift, het binnen-omschrift snijdend. Binnenomschrift MON-ELT- hOL - TNO. Buitenomschrift \*BNDICTV: SIT: NOMIE: ONI: ORI: hV: \*PI.

v. d. CHJS pl. VII. 5.

Deze munt is in type gelijk aan den Groot van WILLEM V. v. d. CHJS pl. VI. 23.

## 28. Helm groot.

Vz. De helm, links het wapenschild Beieren-Holland rechts Holland-Beieren, door vier bogen omgeven ALBERTVS · DV\*: COM: hOLT: Z · 3ELT.



Kz. Versierd bloemenkruis \* BVDICT : QVI :  
VENIT I : NOMIE : DNL.

v. D. CHJS pl. VII, 7.

Deze groot is eene slaafsche nabootsing van de  
helmgrooten van WILLEM V. v. D. CHJS pl. VI.  
25, 26.

Van de latere munttypen door AALBRECHT aan-  
genomen vinden wij slechts eene munt in deze  
vondst en wel den Groot na 1388 geslagen.

29. Groot met het gehelmde schild.

Vz. Het Beiersch-Hollandsche wapenschild schraag  
geplaatst, daarboven een helm, door acht dubbele  
bogen omgeven. ALBERT' : DV\* : COM' :  
HOLL' : Z : SELT'.

Kz. Kruis, het omschrift snijdend, in de hoeken,  
het wapenschild van Beieren, de Hollandsche leeuw  
en twee tournooihelmen. : \* NOV\* - MONET\* -  
HOLL\* : Z : SELT'.

v. D. CHJS pl. VII. 8.

WILLEM VI 1404—1417.

Van dezen vorst ontmoeten wij het eerst den  
Groot «Tuin» te Valenciennes in Henegouwen  
geslagen.

30. Tuin te Valenciennes geslagen.

Vz. Leeuw binnen een haag (tuin) zittend, houdt  
tusschen de voorpooten het wapenschild Beieren-  
Holland. GVILM : DV\*DEI : GR' : COM : H\*ANOIE :  
HOLL : Z : SE :

Kz. Een kruis, het omschrift snijdend, op een  
compartment van vier dubbele bogen + MONET\* -  
\* : NOV\* : FAC : IN : - VLEND'.

v. D. CHJS pl. IX. 17.

CHALON pl. XIX. 137

Deze munt werd vervaardigd naar aanleiding der ordonnantie van 22 October 1405, waarbij de aamunting van *Tuynkens* zoowel te Valenciennes als te Dordrecht werd geordonneerd.

31. Dubbele Leeuwengroot.

Vz. Een klimmende leeuw het geheele veld beslaande. ✱ GVILM' : DV✱ : DEI GR' : COM' : hOL' : Z : 3E'

Kz. Een gevoet kruis het omschrift snijgend, in de hoeken twee Beiersche wapenschilden en twee Hollandsche leeuwen. ✱ MONE' - : ROVT - : hOLT'D - : Z : 3ELT'.

V. D. CHHS pl. VIII. 4.

32. Leeuwengroot.

Vz. Gelijk aan den Dubbelen Groot. ✱ GVILM' : DV✱ : DEI : GR' : COM' : hOL' : Z : 3E'.

Kz. Omschrift en type gelijk aan den Dubbelen Groot.

V. D. CHHS pl. VIII. 5.

33. Halve Leeuwengroot.

Vz. Gelijk aan den Groot. ✱ GVILM' : DV✱ : DEI : GR' : CO : hOL' : 3EL'.

Kz. Gelijk aan den Groot. ✱ MON - : ROVT - : hOLO' - : 3ELT'

V. D. CHHS pl. VIII. 6.

Deze Dubbele Leeuwengroot en onderdeelen werden na 1409 door den muntmeester JAN RASOIR te Dordrecht geslagen.

JACOBA VAN BEIEREN 1417—1428 († 1433).

Met JACOBA naderen wij het einde van de reggering van het Beiersche huis in Holland.

De reggering dezer vorstin was eene periode

van voortdurenden oorlog en van groote verwarring, die zich eveneens in de numismatiek openbaarde.

Gedurende dit tijdvak treden ook als Hollandsche graven op:

JAN VAN BRABANT 1418—1427 als echtgenoot van JACOBA.

JAN VAN BEIEREN 1419—1425.

PHILIPS DE GOEDE graaf van Vlaanderen als erfgenaam «heres» 1425—1428.

Noch JACOBA, noch haar man JAN VAN BRABANT, hebben te Dordrecht gemunt, deze stad hebben zij nooit in hun bezit kunnen krijgen.

Van JACOBA komt in deze vondst slechts één type voor, de Tuin te Valenciennes gemunt.

#### 34. Tuin.

De leeuw binnen een haag (tuin), met het wapenschild Beieren-Holland. **DVCISST: ITA: DI: GR: COI: hTNOIE: hO' :**

Kz. Een kruis, het omschrift snijdend, op een compartiment van vier dubbele bogen. **\* MO- NET-T: NOVX: - FAX: IN: - VLEENX.**

V. D. CHIS pl. IX. 2. CHALON pl. XIX. 143.

Deze Tuinen werden tusschen de jaren 1418 en 1424 geslagen.

JAN VAN BRABANT 1418—1427.

Deze vorst huwde in 1418 met JACOBA VAN BEIEREN, in 1420 gaf hij het Stadhouderschap over Holland aan JAN VAN BEIEREN voor den tijd van 12 jaar over, met de bepaling dat deze zonder toestemming van JAN VAN BRABANT en JACOBA niet zoude mogen munten.

JACOBA huwde in 1423 met HUMPHREY VAN GLOU-

CESTER, maar de Paus weigerde haar huwelijk met JAN VAN BRABANT ongeldig te verklaren.

In 1425 na den dood van JAN VAN BEIEREN werd JAN VAN BRABANT wederom tot voogd van den lande aangesteld, maar de macht van PHILIPS VAN BOURGONDIE was groeiende, in 1427 stierf hij.

Munten door JAN VAN BRABANT in Holland gemunt zal men, zooals ik reeds onder JACOBA VAN BEIEREN vermeldde, te vergeefs zoeken.

35. Tuin te Valenciennes geslagen.

Vz. Zittende leeuw in een haag (tuin) het wapenschild Brabant-Bourgondië houdend. IOh : DX : BRAB : Z : LIMB : COM : hT : hO : Z : 3E'.

Kz. Kruis het omschrift snijdend op een compartiment van vier dubbele bogen. \* MONET : T : NOV : - FOT : IN : VALENC.

V. D. CHIS pl. X. 4.

CHALON pl. XX. 154.

Deze munt is geslagen volgens ordonnantie van 17 Februari 1420.

36. Dubbele Groot «Drieland», te Valenciennes geslagen.

Vz. Twee schuin gestelde wapens, Brabant-Bourgondië en Brabant, daartusschen een leeuw, in eene omraming van zes bogen. \* IOh : DX : BRAB : Z : LIMB' : COM : hTN' : hOL' : Z : 3E'.

Kz. Kruis met dubbel omschrift. Binnenomschrift + MONET : FOT : IN : VALENC' buitenomschrift \* SIT : NOMEIN : DOMINI : BENEDICTIVM (sic).

V. D. CHIS pl. X. 7.

CHALON pl. XX. 148.

Eveneens volgens de ordonnantie van 17 Febr. 1420 geslagen.

Verder vinden wij van hem nog de munten in Brabant geslagen met de titels van Henegouwen, Holland en Zeeland, die wij reeds onder Brabant beschreven hebben, namelijk:

12. Tuin te Maastricht geslagen.  
V. D. CHJIS pl. X. 6. DE WITTE 444.

13. Halve Drieland te Brussel geslagen.  
V. D. CHJIS pl. XI, 13. DE WITTE 447.

JAN VAN BEIEREN 1419—1425, zoon van AALBRECHT VAN BEIEREN, was bisschop van Luik 1389—1418, werd in 1419 door den Keizer met Holland en Zeeland beleend, deed afstand van zijn bisdom en maakte zich van een groot deel van Holland meester.

JAN VAN BRABANT droeg hem in 1420 het Stadhouderschap van Holland voor den tijd van twaalf jaar op.

Op zijne munten heeft JAN VAN BEIEREN zich nooit graaf «Comes» maar steeds zoon «filius» betiteld. Van hem vinden wij in de vondst een aantal stukken, die onder de hoogst zeldzame munten gerekend kunnen worden.

Het eerste stuk waarmede wij ons bezig zullen houden is de

37. Griffioen.

Vz. Griffioen naar links zittend, houdt het wapenschild Beieren-Holland. \* IOH' S \* DV \* \* BAVAR' \*  
Z \* FILIV \* H' TRO' . H' OL'.

Kz. Kruis het omschrift snijdend, in het midden het Beiersche wapenschild omgeven door vier bogen, alles op een groot compartiment van vier bogen  
MONET - T \* NOV - F \* DV - O' \* BAV.

Onbeschreven.

Plaat I. N°. 2.

Deze munt is eene slaafsche nabootsing van de Griffioenē door JAN VAN BEIEREN als bisschop van Luik 1389—1418 geslagen en moet dus in het begin zijner regeering in Holland, vermoedelijk reeds in 1419 gemunt zijn. Onder Luik zullen wij de Griffioenē, voor dit bisdom geslagen en ook in de vondst aanwezig, beschrijven. (n°. 63).

Voor Holland was deze munt geheel onbekend.

De aanmunting moet wel heel gering geweest zijn, wanneer wij zien, dat dit het eenige exemplaar is, hetwelk ooit is voorgekomen.

38. Goudgulden «Rijngulden of Beiersgulden».

Vz. Johannes de Dooper staande. S·IOHANNES·BATISTIA (leeuwtje).

Kz. Vijf schildjes in een kruis gesteld, midden dubbele arend, boven arend, rechts kruis, links leeuw, beneden Beieren. ✱ DVX · BAVAR · IOH · FILII · HOLLAND · 3.

V. D. CHJS pl. XI. 1.

Deze goudgulden is eene slaafsche nabootsing van den goudgulden van hertog REINOUD IV van Gelderland, onder n°. 17 beschreven en volgens de ordonnantie van 1402 geslagen. De goudgulden van JAN VAN BEIEREN zijn naar aanleiding der ordonnanties van 10 Maart 1421 en 20 April 1423 vervaardigd.

39. Dubbele Groot.

Vz. Leeuw naar links gaande, daaronder DORD' (Dordrecht). ✱ IOHIS · DVCI · BAVARIE · FILII · HOLLAND · Z3'.

Kz. Een gevoet kruis, in de hoeken 1 en 3. Beiersch wapenschild, 2. gepluimde helm, 4. ge-

hoornde helm. \* P A \* : D N I ' : S I T : R O B I S C U M :  
Z : M A N I A T : S E M P '.

V. D. CHUS pl. XI. 9.

JAN VAN BEIEREN ordonneerde 22 Juli 1422 bovenstaande Grooten aan te munten; gezien de groote zeldzaamheid dezer stukken, schijnt deze aanmunting slechts van korten duur te zijn geweest, en werd al spoedig eene kleine wijziging aangebracht, en in plaats van D O R D ' de naam van het graatschap h O L D ' (Holland) onder den naar links loopenden leeuw geplaatst, de aanmunting van deze laatste soort, was vrij overvloedig en heeft waarschijnlijk tot 1424 geduurd.

40. Dubbele Groot.

Vz. Leeuw naar links gaande, daaronder h O L D '  
+ I O h ' : D V X : B A V A ' : F I L I ' : h A N N O N I E :  
h O L A N D : Z 3.

Kz. Gevoet kruis, in de hoeken: 1. gehoornde helm,  
3. gepluimde helm, 2 en 4. Beiersch wapenschild.  
\* P A \* : D N I : S I T : R O B I S C U M : Z : M A -  
N E A T : S E M.

V. D. CHUS pl. XII. 11.

41. Dubbele Groot.

Gelijk aan den voorgaanden, maar in de hoeken van het kruis 1 en 3. de Beiersche schildjes, 2. gepluimde helm, 4. gehoornde helm.

V. D. CHUS pl. XII. 12.

42. Groot.

Type van voor- en keerzijde gelijk aan den Dubbelen Groot n°. 40.

Vz. \* I O h ' : D V X : B A V A : F I L I : h A N N O N I E :  
h O L ' : 3.

Kz. ✱ PAN : ORI : SIT : NOBISCVM : Z :  
MANEAT.

V. D. CHJS pl. XII. 13.

43. Groot.

Type van voor- en keerzijde gelijk aan den  
• Dubbelen Groot n°. 41.

Omschriften gelijk aan den Groot n°. 42.

V. D. CHJS pl. XLIII. 1.

We zijn nu gekomen tot de uiterst zeldzame  
serie Dubbele en enkele Grooten van JAN VAN  
BEIEREN met de twee schilden Beieren-Holland.

Prof. VAN DER CHJS heeft in zijn werk één stuk  
van elk dezer munten beschreven en afgebeeld,  
pl. XXXVI. 19 en pl. XII. 16, maar behalve deze  
door V. D. CHJS afgebeelde was het bestaan van  
meerdere exemplaren onbekend.

Deze Dubbele en enkele Grooten zijn geslagen  
tengevolge van de ordonnantie van October 1420  
en behooren dus chronologisch vóór de Leeuwen-  
grooten onder n°. 39—n°. 43 beschreven, geplaatst  
te worden.

Van deze Dubbele Grooten gingen er 76 op de  
troysche Mark, het gehalte was 5 penningen  
6 grein fijn zilver, van de enkele Grooten 122 op  
een Mark. het gehalte 4 penningen fijn zilver.

Van de Dubbele Leeuwengrooten onder n°. 39—  
n°. 43 beschreven en volgens ordonnantie van  
22 Juli 1422 geslagen, gingen er 64 op een Mark  
met een gehalte van 4 penningen fijn zilver.

Het behoeft ons niet te verwonderen dat er van  
deze laatste, niettegenstaande het geringere gehalte,



minder stukken uit een Mark Troys kwamen, dan van de hieronder te beschrijven munten, de Leeuwigrootten waren ook zooveel grooter in afmeting.

In de vondst nu bevonden zich van de Dubbele Grooten van de ordonnantie van 1420 zes exemplaren, van de enkele Grooten vijf exemplaren, alle onderling verschillend en bijna alle uniek. Deze verschillende stempels echter wettigen het vermoeden dat er van deze stukken eene groote aanmunting heeft plaats gehad.

De groote zeldzaamheid dezer munten is evenwel in verband met het voorgaande zeer goed verklaarbaar.

Doordat JAN VAN BEIEREN bij ordonnantie van 22 Juli 1422 nieuwe zilveren penningen van een veel lager gehalte liet vervaardigen, werden natuurlijk de munten der vorige ordonnantiën van veel hooger gehalte, aan het verkeer onttrokken en zooveel mogelijk versmolten en in nieuwere omgemunt; er schijnen slechts zeer weinige exemplaren aan dit gevaar ontkomen. Hierdoor is ook verklaarbaar dat de dubbele en enkele gouden penningen van dit type, bij V. D. CHJS op pl. XI n°. 6 en 7 naar ALKEMADE afgebeeld, en die respectievelijk 3 en 1 karaat meer fijn goud hielden dan de latere dubbele en halve Schilden, tot nu toe onvindbaar waren. Wellicht dat nog eens een enkel exemplaar, aan den smeltkroes ontsnapt, uit eene vondst te voorschijn komt.

#### 44. Dubbele Groot.

Vz. Twee schilden, links Beieren, rechts Holland-Beieren in eene omraming van vier dubbele bogen.

+ IOH' : DVX : BAVAR' : FILII' : hAN' : hOLLAN' :  
Z : 3EEL'.

Kz. Kruis, in de hoeken: 1. helm met twee horens, 2. schild van Beieren, 3. helm met pluim, 4. Hollandsche leeuw. + PTX : ONI' : SIT :  
ROBISCVN : ET : MATHEAT : SMP.

Oubeschreven variant: V. D. CHIS pl. XII. 15 en  
pl. XXXVI. 19. Plaat I. N°. 3.

45. Dubbele Groot.

Vz. Hetzelfde type. + IOH' : DVX : BAVARIE :  
FILII : hOLLANDIE : Z : 3E.

Kz. Kruis, in de hoeken: 1. helm met pluim, 2. schild van Beieren, 3. helm met twee horens, 4. Hollandsche leeuw.

Omschrift eindigt met SEMP.

46. Dubbele Groot.

Gelijk aan n°. 45, maar met IOH' : en SMP.

47. Dubbele Groot.

Vz. Hetzelfde type. + IOH' : DVX : BAVAR' :  
FILII : hAN' : hOLLAN' : Z : 3EEL'.

Kz. Gelijk aan n°. 45, maar SMP'.

48. Dubbele Groot.

Vz. Hetzelfde type. + IOH' : DVX : BAVARIE :  
FILII : hOLLANDIE : Z : 3E'.

Kz. In de hoeken van het kruis: 1. Hollandsche leeuw, 2. helm met twee horens, 3. schild van Beieren, 4. helm met pluim.

Het omschrift eindigt met SMP.

49. Dubbele Groot.

Vz. Hetzelfde type. + IOH' : DVX : BAVAR' :  
FILII : hAN' : hOLLAN' : Z : 3EEL'.

Kz. Gelijk aan n°. 48.

## 50. Groot.

Vz. Twee schilden, links Beieren, rechts Holland-Beieren, in eene omraming van vier dubbele bogen.

IOh' : DV\* : BTVTR' : FILI : h̃AN : h̃OLLN' : Z<sup>3'</sup>.

Kz. Kruis, in de hoeken: 1. schild van Beieren, 2. helm met twee horens, 3. Hollandsche leeuw, 4. helm met pluim. + PAX : OM : SIT : NOBIS-  
CVN : Z : M̃ANET : S'.

Onbeschreven variant van VAN DER CHHS pl. XII. 16. Plaat I. N<sup>o</sup>. 4.

## 51. Groot.

Gelijk aan n<sup>o</sup>. 50, maar op de keerzijde: 1. Hollandsche leeuw, 2. helm met 2 horens, 3. schild van Beieren, 4. helm met pluim.

## 52. Groot.

Vz. Hetzelfde type. + IOh' : DVX : BTVTRIE : FILI : h̃OLLT'D : Z<sup>3</sup>.

Kz. In de hoeken: 1. schild van Beieren, 2. helm met pluim, 3. Hollandsche leeuw, 4. helm met twee horens.

Vergelijk V. D. CHHS pl. XII. 16.

## 53. Groot.

Vz. Hetzelfde type. + IOh' : DVX : BTVTR' : FILI' : h̃ANON' : h̃O' : Z<sup>3'</sup>.

Kz. In de hoeken: 1. helm met pluim, 2. schild van Beieren, 3. helm met twee horens, 4. Hollandsche leeuw.

## 54. Groot.

Vz. Hetzelfde type. IOh' : DV\* : BTVTR' : FILI' : h̃AN : h̃OLL' : Z<sup>3'</sup>.

Kz. In de hoeken: 1. helm met twee horens,

2. Hollandsche leeuw, 3. helm met pluim, 4. schild van Beieren.

Alle munten van JAN VAN BEIEREN zijn door de muntmeesters JOHAN NEMERY en GODSCALC TIELMAN OEMSsoon geslagen.

PHILIPS VAN BOURGONDIE als erfgenaam «heres» 1425—1428.

Met PHILIPS komt het Bourgondische huis in Holland aan de regeering.

Op zijne munten, tusschen 1425—1428 neemt hij den titel «heres» erfgenaam aan, van 1428—1433 dragen zij de namen van JACOBA VAN BEIEREN en PHILIPS, daarna alleen zijn titel.

55. Gouden Schild of Klinkert (Clinkaert).

Vz. De graaf onder een Gothieke troon zittend, houdt het Bourgondische wapenschild. ✠ PHS ✕ DVX ✕ BVRG' ✕ - ✕ COM ✕ - ✕ FLAD' ✕ hES ✕ hOL' Z3.

Kz. Een versierd bloemenkruis, door vier dubbele bogen omgeven. ✕ ✕PC : VINCIIT : ✕PC : REGNAT : XPC : IMPERAT.

V. D. CHIS. pl. XII. 2.

Deze Schilden werden tusschen November 1425 en December 1426 geslagen.

De latere munten van PHILIPS DEN GOEDE met JACOBA VAN BEIEREN 1428—1433 en als graaf alleen, komen in deze vondst niet voor.

### Aartsbisdom Keulen.

De volgende twee goudguldens van het aartsbisdom Keulen treffen wij in de vondst aan.

DIRK II graaf van MEURS 1414—1463.

## 56. Goudgulden te Bonn geslagen.

Vz. In een driehoek, het wapen van Keulen en Meurs, boven links, de gekruiste sleutels, rechts, het kruis van Keulen, onder, een roos.  $\text{TH}\epsilon\text{ODI}\text{-}\alpha\text{:}$   
 $\text{TR}\epsilon\text{PI}\text{-}\alpha\text{OLONI}$ .

Kz. Johannes de Dooper staande, naast het hoofd, een kleine dubbele adelaar (Saarwerden).  $\text{MO}\text{-}$   
 $\text{DET}\text{X}\text{-BVNSIS}$ .

Noss <sup>1)</sup> 272.

Deze Bonner goudgulden werd in 1415 geslagen.

## 57. Goudgulden.

Vz. De heilige PERRUS, staande, aan zijn voeten, het wapenschildje van Meurs.  $\text{TH}\epsilon\text{ODI}\alpha' * \text{TR}\epsilon\text{PI}' * \alpha\text{OLO}'$ .

Kz. In een driehoek, het schild van het aartsbisdom Keulen, daarop Meurs, boven links, schildje van Mainz, rechts van Trier, onder Beieren.  $* \text{MON}\epsilon' - * \text{ROV}\text{X} * - * \text{BVN}\epsilon'$ .

Noss 322.

Deze goudgulden werd in 1423 te Bonn aangemunt.

## Graafschap Kleef.

ADOLF VII als graaf 1394—1417 (1417—1448 hertog).

Van dezen ADOLF komt een Dubbele Groot voor, in de jaren 1394—1417 toen hij nog graaf was geslagen.

## 58. Dubbele Groot te Kleef geslagen.

Vz. De gehelmde wapenschilden van Kleef en Mark

---

<sup>1)</sup> ALFRED NOSS. *Die Münzen der Erzbischöfe von Köln* 1306—1547. Köln 1913.

naast elkander. **ADOLP' . COMES . CLEVE .  
Z . MARKÆ.**

Kz. Gevoet kruis het omschrift snijdend, in de hoeken vier lelies. **MONET . A . ROVA . - DE .  
CUE - VERSIS.**

### Graafschap Ligny en St. Pol.

PHILIPS VAN BOURGONDIE-BRABANT, tweede zoon van ANTON VAN BOURGONDIE hertog van Brabant en JOHANNA dochter van WALRAM VAN LUXEMBURG, werd den 25 Juli 1404 geboren. Toen zijn moeder in 1407 stierf, erfde hij Ligny en Saint Pol.

Tijdens de regeering van zijn broer JAN IV was hij in 1420 tot 1422 Ruwaart van Brabant. In 1427 volgde hij zijn broeder als hertog van Brabant op 1427—1430.

In deze vondst vinden wij van hem twee hoogst zeldzame munten, die in de periode, na het bekleeden van het ambt van Ruwaart van Brabant en vóór hij als hertog aldaar opvolgde, dus tusschen de jaren 1422—1427 te Ruminghem in Artois geslagen zijn.

In 1425 gaf hij zijn muntmeester JACQUES DE LEBEQUE order te Elincourt verschillende geldstukken te slaan naar het type van de Vlaamsche munten, zooals hij te Ruminghem gemunt heeft.

ALPHONSE DE WITTE<sup>1)</sup> leverde ons in een uitvoerig artikel het bewijs, dat de munten, waarvan

<sup>1)</sup> ALPHONSE DE WITTE. *Un nouvel atelier monétaire artésien. Monnaies frappées par PHILIPPE DE SAINT POL à Ruminghem et à Elincourt.* *Revue Numismatique* 3e volume, tome huitième 1890.

de beschrijving hieronder zal volgen, in de jaren 1423 of 1424 te Ruminghem geslagen moeten zijn.

Waarschijnlijk werd hem door PHILIPS DEN GOEDE graaf van Vlaanderen, zijn leenheer, toen deze hem 1 December 1422 machtigde, van de bewoners zijner verschillende bezittingen slechts voor één enkele keer eene schatting te heffen, hem ook slechts voor deze enkele keer het recht verleend te Ruminghem, een klein plaatsje in Artois gelegen, munt te doen slaan.

59. Dubbele Groot in 1423 of 1424 te Ruminghem geslagen.

Vz. Twee wapenschilden onder een helm, rechts Brabant, links Brabant-Bourgondië. PH<sup>2</sup>S : BRAB : COM : LINEL : ET : SOTTI : PATVLI.

Kz. Gevoet kruis, in de hoeken: twee lelies, Brabantsche leeuw en Limburgsche leeuw. ✱ MONET : NOV : COMITIS : LINEL : ET : SOTTI PATVLI.

DE WITTE. *Brabant* texte p. 292.

*Revue num.* 1890 p. 71—86.

(DE WITTE beschrijft in de *Revue num.* nog een variant met MONET : NOV :).

60. Groot in 1423 of 1424 te Ruminghem geslagen.

Vz. Hetzelfde type. PH<sup>2</sup>S : BRAB : COM : LINEL : Z : SOTTI : PATVLI.

Kz. Hetzelfde type. MONET : NOV : COMITIS : LINEL : Z : SOTI : PATVLI.

Plaat I. N<sup>o</sup>. 5.

Deze Groot was tot op heden geheel onbekend.

Van den Dubbelen Groot waren slechts twee exemplaren bekend, in de belangrijke verzameling

van ons eere-lid den Vicomte DE JONGHE en in het Cabinet de l'Etat Belge te Brussel.

Van de variant met **MONETTA** berust een exemplaar in de verzameling DE JONGHE.

De Vlaamsche munten, die als voorbeeld gediend hebben, werden door PHILIPS DEN GOEDE geslagen (nº. 97), terwijl ook JAN IV van Brabant hetzelfde type nabootste (nº. 9).

#### Bisdom Luik.

JAN VAN ARKEL 1364—1378.

61. Groot te St. Pieter bij Maastricht geslagen.

Vz. De heilige Petrus, ten halven lijve, met sleutel en boek, waaronder het wapen van Arkel, het geheel door vijf bogen omgeven. \* **MONETTA** : **SA** . - . **NC**TI : **PETRI**.

Kz. Versierd kruis. \* **IOHANNES** : **EP'S** : **LEODIENSIS**.

DE CHESTRET <sup>1)</sup> 262.

JAN VAN BEIEREN 1389—1418 (als graaf van Holland 1419—1425) ZOON VAN AALBRECHT VAN BEIEREN 1359—1404 graaf van Holland.

62. Dubbele Griffioen te Luik geslagen.

Vz. Griffioen naar links zittend met het wapenschild Beieren-Holland. \* **IOH'S** : **DE** : **BT**VTIT : **EL**'C : **LEOD** : **Z** : **EO** : **LO'S**.

Kz. Kruis het omschrift snijdend, in het midden het wapenschild van Beieren, omgeven door vier bogen, het geheel op een groot compartiment van vier bogen, vier leeuwen (Holland) in de hoeken

<sup>1)</sup> BARON J. DE CHESTRET DE HANEFPE. *Numismatique de la Principauté de Liège*. Bruxelles 1890.



van het kruis. † MONÆ - TT ꝥ NOV - T ꝥ LEOD -  
IENCIS.

DE CHESTRET 288.

63. Griffioen 1te Luik geslagen.

Vz. Hetzelfde type. † IOH'S ꝥ OE ꝥ BAVVIA ꝥ  
EL'G ꝥ LEOD ꝥ.

Kz. Hetzelfde type, maar zonder de leeuwen in  
de hoeken van het kruis. ✱ MONÆ - TT ꝥ NOV - T  
LEOD - IENCIS.

DE CHESTRET 290.

In navolging van deze munt, is de unieke Grif-  
floen voor Holland (n°. 37) geslagen.

64. Groot te Saint-Trond geslagen.

Vz. In eene omraming van acht bogen, het  
wapenschild Beieren-Holland onder een helm. IOH:  
BAYAR : ELG : LEOD : Z : COM : LOS : .

Kz. Groot kruis, het omschrift snijdend, in de  
hoeken, het schild van Beieren, de Hollandsche  
leeuw en twee helmen. ✱ NOV - MONETA -  
SCONTR - VDONÆ - :

DE CHESTRET 292.

Deze Groot is eene nabootsing van den Groot door  
AALBRECHT VAN BEIEREN, graaf van Holland ge-  
slagen (n°. 29).

### Hertogdom Luxemburg.

Dit hertogdom leverde aan de vondst slechts  
eene munt.

JOSSE VAN MORAVIË 1388--1402.

65. Groot «Gans».

Vz. Het wapenschild Luxemburg en Keizerrijk

in een driehoek. ✱ IO DOC' . MARCH' . ZONS' .  
MORTVIE.

Kz. Gevoet kruis een dubbel omschrift snijdend, ¶  
Binnenomschrift MOU - ETX : - LUO - EMB',  
buitenomschrift BMOICTV' - SIT : NOM - EN :  
DNI' - IHV : ✱PI'.

BERNAYS et VANNÉRUS <sup>1)</sup> 168.

Deze Groot werd tusschen 1388 en 1397 aange-  
munt, de letters M, O en C zijn in gezichten  
veranderd.

#### Aartsbisdom Mainz.

JOHAN II GRAAF VAN NASSAU 1397—1419.

66. Goudgulden te Hoechst geslagen.

- Vz. Johannes de Dooper staande. IOHIS : TR -  
EP' . MARGVNT.

Kz. Het gedeelde wapenschild Mainz-Nassau;  
boven rechts, het schildje van Keulen, links Trier.  
MO-RETTA : I : HOELST SVP' - MG.

Deze Hoechster goudgulden werd geslagen volgens  
de muntconventie in 1417 tusschen de aartsbis-  
choppen van Mainz, Trier en Keulen gesloten.

#### Graafschap Meurs.

FREDERIK graaf van Meurs en Saarwerden  
1417—1448.

67. Goudgulden «Ryngulden».

Vz. Johannes de Dooper staande. S. IOHANNES -  
BAPTISTAT (leeuwte).

- Kz. In eene omraming van vier bogen, vijf

<sup>1)</sup> EDOUARD BERNAYS et JULES VANNÉRUS. *Histoire numismatique de Luxembourg. Bruxelles 1910.*

wapenschildjes in een kruis gesteld, in het midden dubbele arend (Saarwerden), boven hetzelfde schildje, rechts kruis, links leeuw, onder Beieren. + DNS · FREDERIC · C · D · MOIRS · Z · SVOS'.

68. Goudgulden, gelijk aan n°. 67, alleen de letter D van SVOS' gedeeltelijk op de laatste S geplaatst.

Dezé hoogst zeldzame goudguldens zijn slaafsch nagebootst naar de Rijnguldens van REINOUD IV van Gelderland 1402—1423 (n°. 17).

Deze Rynguldens moeten zoowel in Nederland als in de Duitsche Rijnstroken wel een bijzonder geliefd munttype geweest zijn.

De Rijnguldens van JAN VAN BEIEREN graaf van Holland 1419—1425 (n°. 38) en van FREDERIK VAN BLANKENHEIM, bisschop van Utrecht 1394—1423 (n°. 73) zijn wederom geheel gelijk aan de Geldersche en aan die van Meurs.

De aanwezigheid in de vondst van de Rijnguldens van Gelderland, Holland, Utrecht en Meurs van geheel hetzelfde type, alleen in omschrift verschillend, bewijst reeds, dat zij alle omstreeks denzelfden tijd het licht zagen en dus in het begin van de regeering van onzen FREDERIK graaf van Meurs geslagen zijn.

In eene oorkonde van de stad Frankfort <sup>1)</sup> van 1427 worden deze goudguldens reeds vermeld, zoodat zij vóór 1427 geslagen moeten zijn.

Wij kunnen de aanmunting dus met volle zekerheid tusschen 1417 en 1426 stellen.

---

<sup>1)</sup> PAUL JOSEPH. *Goldmünzen des XIV. und XV. Jahrhunderts. Frankfurt a/M* 1882 pag. 168/169.

### Graafschap Namen.

JAN III «THIERRI» genaamd 1418—1429.

Deze vorst zag zich door schulden genoodzaakt zijn graafschap in 1421 aan PHILIPS DEN GOEDE graaf van Vlaanderen te verkoopen.

Reeds 14 October 1421 vaardigde PHILIPS zijne eerste muntordonnantie voor Namen uit; de munten van JAN III zijn alle vóór 14 October 1421 geslagen.

#### 69. Dubbele Groot.

Vz. Twee schilden, rechts de leeuw van Namen, links, gevierendeeld, dubbele adelaar en leeuw, onder een helm. \* IOHANNES : COMES : NAMURCENSIS.

Kz. Een kruis, in de hoeken twee dubbele adelaars en twee leeuwen. \* MONETA : ROVA : COMITIS : NAMURCENS.

Onbeschreven.

Deze Dubbele Groot was tot nu toe geheel onbekend; CHALON <sup>1)</sup> beeldt op pl. XIV n°. 192 den enkelen Groot van dit type af. Deze munt is eene nabootsing van de Dubbele Grooten van JAN IV VAN BRABANT 1415—1427 (n°. 9) van JAN ZONDER VREES van Vlaanderen 1405—1419 (n°. 91) en van PHILIPS DEN GOEDE (n°. 97).

### Heerlijkheid Schoonvorst.

JAN I heer van Heinsberg, Gulik en Loewenberg 1395—1438 verkreeg in 1411 van hertog REINOUW IV van Gulik-Gelderland tegen betaling van eene som

---

<sup>1)</sup> RENIER CHALON. *Recherches sur les Monnaies des Comtes de Namur.* Bruxelles 1860.

van 8000 gulden de heerlijkheid Schoonvorst in pand.

JAN I 1411—1438.

70. Tuin.

Vz. De leeuw binnen een haag (tuin) gezeten met het gevierendeelde schild Spanheim-Heinsberg.

IOHANNES : DE : IVLIT : Z : HEINSB' : LO'.

Kz. Kruis, met bloemen versierd, het omschrift snijgend, omgeven door vier bogen. MORET : -  
T : NOVIT : - SCOEEN : - VOIRST.

MENADIER <sup>1)</sup> 68 variant.

VAN DER CHUS <sup>2)</sup> pl. 29 n°. 10 variant. Plaat 1, n°. 6.

Deze groot «Tuin» is eene nabootsing der Tuinen van WILLEM VI graaf van Holland 1404—1417 (n°. 30), van JACOB VAN BEIEREN 1417—1428 (n°. 34), van JAN IV VAN BRABANT 1418—1427 (n°. 12 en n°. 35). Deze Tuinen zijn alle vóór 1424 aangemunt en is deze Schoonvorster Groot dus eveneens tusschen 1411 en 1424 geslagen.

•Aartsbisdom Trier.

KUNO II VAN FALKENSTEIN 1362—1388.

71. 1½ Schilling (18 Pfennige).

Vz. De H. Petrus ten halvelijve onder een Gothieken troon, boven den heilige, de schildjes van Minzenberg en Trier. CONO : ARCHIEPS : TREVE'.

Kz. In eene omraming van zes bogen het wapen van Trier-Minzenberg. (twee gekruiste sleutels)

PER : GAL : ARCHIEPS : MORE : TRE.

NOSS <sup>3)</sup> 170.

<sup>1)</sup> JULES MENADIER. *Die Münzen der Jülicher Dynasten Geschlechter Die Aachener Münzen.* Berlin 1913.

<sup>2)</sup> P. O. VAN DER CHUS. *De Munten der Leenen van Brabant en Limburg.* Haarlem 1862.

<sup>3)</sup> ALFRED NOSS. *Die Münzen von Trier.* Bonn 1916.

Deze 1½ Schilling werd in de jaren 1372—1375 te Trier geslagen.

WERNER VAN FALKENSTEIN 1388—1418.

72. Weisspfennig.

Vz. De H. Petrus onder een Gothieken troon.

\* WERNER' \* TREPS \* TR.

Kz. Gedeeld wapenschild Trier-Minzenberg in een driehoek. \* MONETA \* NOVA COELEN. Noss 206.

Weisspfennig tusschen 1394 en 1399 te Coblenz geslagen.

**Bisdom Utrecht.**

De Utrechter munten in deze vondst zijn alle van den bisschop FREDERIK VAN BLANKENHEIM.

FREDERIK VAN BLANKENHEIM 1394—1423.

73. Goudgulden «Rijngulden».

Vz. Johannes de Dooper staande. S. IOHANNES-BAPTISTA (leeuwte).

Kz. Vijf wapenschildjes door vier bogen omgeven, in het midden, schildje met den dubbelen adelaar (Roomsche Rijk), boven hetzelfde schildje, links leeuw (Blankenheim), rechts kruis (Utrecht), onderaan Beieren. \* DNS' . FREDERIC' . EPUS . UTRECHTENS'

VAN DER CHIJS <sup>1)</sup> pl. XIII. 1.

Deze Rijngulden is eene slaafsche nabootsing van den Rijngulden van REINOUD IV VAN GELDERLAND 1402—1423 (nº. 17) en eveneens geslagen

---

<sup>1)</sup> P. O. VAN DER CHIJS. *De Munten der Bisschoppen van de Heerlijkheid en de stad Utrecht. Haarlem 1859.*

door JAN VAN BEIEREN graaf van Holland 1419—1425 (n°. 38) en door FREDERIK GRAAF VAN MEURS 1417—1448 (n°. 67).

74. Dubbele Groot te Deventer geslagen.

Vz. Het schraag geplaatste wapenschild met den leeuw van Blankenheim, met een helm gedekt, in eene omraming van twaalf boogjes. FREDERIC : DEI : GRA : EPE : TRIEOTENS.

Kz. Adelaar boven het Stichtsche wapenschild, het dubbel omschrift snijdend. Binnenomschrift \* MONETA \* D - AVENTERE, buitenomschrift \* BENEDICT : QUI VENIT : IN : NOMINE : DOMINI.

VAN DER CHIJS pl. XIII. 6.

75. Groot te Deventer geslagen.

Vz. Hetzelfde type en omschrift, maar het omschrift eindigt met TRIEOTTE.

Kz. Adelaar boven het Stichtsche wapenschild. \* MONETA : NOV - DAVENTERENS.

VAN DER CHIJS pl. XIII. 7.

76. Groot te Deventer geslagen, het omschrift eindigt met TRIEOT.

VAN DER CHIJS pl. XIII. 8.

77. Groot te Deventer geslagen, de omschriften eindigen met TRIEOTTE en DAVENTERENS.

VAN DER CHIJS pl. XIII. 9.

Deze Deventer munten zijn door den muntmeester ADRIAAN PETER SCHAERTSZOON geslagen, die 25 Jan. 1415 door den Bisschop tot muntmeester aangesteld werd.

Merkwaardig is dat twee exemplaren van den Groot n°. 75 en een exemplaar van den Groot

nº. 76 te Munster in Westphalen met het hoofd van den Apostel PAULUS ingeklopt waren.

78. Dubbele Groot te Rhenen geslagen.

Vz. Type van nº. 74. **FREDERIC: DEI: GRAT: EPO: TRARICTENSIS.**

Kz. Type van nº. 74. Binnenomschrift **\* MONET-  
T\* D - RYENIENS**, buitenomschrift **\* BENE-  
DICT: OVI: VENI-T IN: DOMINE: DOMINI.**  
VAN DER CHIES pl. XIV. 21.

79. Groot te Rhenen geslagen.

Vz. Type van nº. 75. **FREDERIC: DEI: GRAT: EPO: TRARICT'.**

Kz. Kruis, het omschrift snijdend, in het midden een schildje met adelaar, in de hoeken leeuwen (Blankenheim) en gekruiste sleutels (Rhenen). **MONET-T. NOVA - RYENI-ENSIS.**

VAN DER CHIES pl. XIV. 23.

VAN DER CHIES meende dat het middenschildje op het kruis, wel het Stichtsche wapen zou kunnen zijn (het exemplaar hetwelk hij afbeelde was sterk besleten). Dit exemplaar toont echter duidelijk een adelaar.

Heeft wellicht JOHAN DEN VRIESEN deze munt geslagen?

In 1416 werd hij door den bisschop te Hasselt aangesteld met het recht ook in andere munt-plaatsen geld te slaan.

80. Dubbele Kromstaert te Utrecht geslagen.

Vz. De klimmende leeuw naar links, op zijne schoft het Stichtsche wapenschild, met den leeuw van Blankenheim als middenschild. **\* FREDERICVS: EPO: TRARICTENSIS**



Kz. Kruis het omschrift snijgend, in de hoeken B - Λ - Π - Ω (Blankenheim). Omschrift ✕ ΜΟΝΕ-ΠΤΑ: ΝΟΥ-Α: ΕΡΑ: Π-ΑΙΕΟΤ.

VAN DER CHIES pl. XXX. 2.

Deze Kromstaert is eene nabootsing van die door JAN ZONDER VREES graaf van Vlaanderen in April 1418 geslagen (n°. 94) en dus vermoedelijk in 1419 of 1420 vervaardigd.

#### **Valkenburg (onder Vlaamsche heerschappij).**

Valkenburg was in 1396—1399 door PHILIPS DEN STOUTMOEDIGE graaf van Vlaanderen bezet, en heeft deze aldaar munten laten slaan.

Tot December 1398 werden aldaar gemunt 11500 Nobels, 1324 Dubbele Grooten met den leeuw, 17 enkele Grooten.

In 1399 tot 1 November van dat jaar 192 Nobels en 92 Dubbele Grooten.

Tot op heden zijn alleen de Dubbele Grooten met den leeuw bekend, de Nobels en enkele Grooten zijn nog niet teruggevonden.

Evenals de Dubbele Groot zullen de Nobels en enkele Grooten wel gelijk aan de Vlaamsche stukken zijn, met een geheim teeken de munt-plaats aanduidend.

De Dubbele Groot, in deze vondst aanwezig, heeft geheel en al het type en de omschriften van den Vlaamschen Dubbelen Groot volgens de Ordonnantie van 1388 geslagen (n°. 89) en is alleen herkenbaar aan den knoop, dien de leeuw in zijn staart heeft en die op de in Vlaanderen geslagen stukken ontbreekt.

## 81. Dubbele Groot.

Vz. Een zittende leeuw, om zijn hals een kraag (mante) met het wapen van Bourgondië, in zijn staart een knoop (noeud). + PHILIPP : DEI : G : DVX : BVRG : Z : COM : FLAND'.

Kz. Een lang kruis, het omschrift snijdend, waarop het Bourgondisch wapenschild. ✕ XPI : RO-ME : DOM-INI : BEDE-DICTVM.

C. PIOT<sup>1)</sup> *Revue Belge* 1842 p. 122—125.

MENADIER<sup>2)</sup> p. 154 Note.

## Graafschap Vlaanderen.

Het leeuwenaandeel der vondst bestond uit Vlaamsche stukken, niet minder dan 460 van de 840 munten waren van Vlaamschen oorsprong.

De volgende munten waren vertegenwoordigd:

LODEWIJK II VAN MALE 1346—1384.

## 82. Leeuwengroot.

Vz. Staande leeuw met een rand van twaalf schildjes omgeven, waarvan 11 met klaverblaadjes en 1 met een leeuw. + MONETA ♣ FLAND'.

Kz. Kruis het binnenomschrift snijdend. Binnenomschrift LVD-OVI-CA-TO-MEIS, buitenomschrift ✕ BREDICTV : SIT : RO-ME : DNI : NRI : HV : XPI.

GAILLARD<sup>3)</sup> 219.

<sup>1)</sup> G. PIOT. *Monnaies battues à Fauquemont par Philippe le Hardi comte de Flandre*.

<sup>2)</sup> JULES MENADIER. *Die Münzen der Jülicher Dynastengeschlechter Die Aachener Münzen*. Berlin 1913.

<sup>3)</sup> VICTOR GAILLARD. *Recherches sur les Monnaies des comtes de Flandre*. Gand 1857.

Deze muntsoort werd van af 1346 tot en met 1353 aangemunt.

83. Dubbele Groot «Botdrager».

Vz. Zittende leeuw, op zijn kop een helm, in een rand van 15 bogen. **LVDOVICVS : DEI : GRA : COMES : Z : DNS : FLANDRIE.**

Kz. Gebloemd kruis met een dubbel omschrift. Binnenomschrift \* **MONETA QDE Q FLANDRIA**, buitenomschrift \* **BENEDICTVS : QVI : VENIT : IN : NOMINE : DOMINI.**

GAILLARD 224.

84. Groot «Botdrager».

Vz. Hetzelfde type. **LVDOVIC : DEI : GRA : COM : Z : D : FLANDRIE.**

Kz. Kruis de beide omschriften snijdend. **MONETA-FLANDRIE. + BENED-ICT : Q : VE-NIT : I : NO MINE : DI.**

GAILLARD 227.

De Botdragers werden tusschen de jaren 1365 en 1370 geslagen.

PHILIPS DE STOUTMOEDIGE (le Hardi) 1384—1405.

Den 25 April 1384 aan de regeering gekomen sloot hij reeds 16 Juli van dat jaar een verdrag met hertogin JEANNE VAN BRABANT, waarbij bepaald werd dat er Dubbele Grooten en gouden penningen (Deniers d'or) zouden aangemunt worden, die in beide landen gangbaar zouden zijn.

Van deze overeenkomst is in de vondst de Dubbele Groot «Roosebeker» aanwezig.

85. Dubbele Groot «Roosebeker».

Vz. De wapenschilden van Bourgondië en Brabant naast elkander geplaatst, daarboven tusschen

twee bloemen een krans van rozen, onder de wapenschilden, eveneens eene bloem. \* PH<sup>2</sup>S : DV\* : BORG' : Z : COM : FLAND' : IOH<sup>2</sup> : DVQ : BRAB.

Kz. Leeuwenschild op een kruis versierd met drakenkoppen. \* MONETA : ROVA : FLANDORIE : ET : BRABANTIE.

DESCHAMPS DE PAS<sup>1)</sup> n°. 2 pl. VI. 2.

De eerste munt door dezen graaf voor Vlaanderen alleen geslagen is:

86. De Dubbele Groot met de twee wapens, waarboven het woord FLANDRES.

Vz. Twee schilden, Bourgondië en Vlaanderen naast elkander, daarboven FLANDRES. + PHILIPP : DEI : GRA : DV\* : BVRG : Z : COM : FLAND.

Kz. Kruis met dubbel omschrift. Binnenomschrift + MONETA & DE & FLANDRIA, buitenomschrift SIT \* ROMEN \* DOMINI \* BENEDICTVM.

DESCHAMPS DE PAS 9 pl. VII. 9.

Geslagen volgens Ordonnantie van 29 Oct. 1386.

87. Dubbele Groot met den adelaar met twee schilden.

Vz. Adelaar in zijn klauwen de schilden van Bourgondië en Vlaanderen. PHILIPP : DEI : GRA : DVX : BVRG : Z : COM : FLAND.

Kz. Een lang kruis, een dubbel omschrift snijdend. Binnenomschrift MORE-TA-DE-FLANDRIA, buitenomschrift \* SIT : ROMEN : DOMINI : BENEDICTVM.

DESCHAMPS DE PAS n°. 13 pl. VII. 13.

88. Groot met den adelaar.

Vz. Hetzelfde type en omschrift.

<sup>1)</sup> M. L. DESCHAMPS DE PAS. *Essai sur l'histoire monétaire des comtes de Flandre de la maison de Bourgogne*. Paris 1863.

Kz. Lang kruis een enkel omschrift snijdend, in de hoeken F - L - A - D' ✠ SIT : RO-ME : DI-BENE-DICTVM.

DESCHAMPS DE PAS n°. 14 pl. VII. 14.

Deze Dubbele Groot en enkele Groot werden volgens Ordonnantie van 3 April 1386 geslagen.

89. Dubbele Groot met den zittenden leeuw met den kraag (mante).

Vz. Een zittende leeuw, om zijn hals een kraag (mante) met het wapen van Bourgondië. ✠ PHILIPP : DEI : G : DV\* : BVRG : Z : COM : FLAND'.

Kz. Een lang kruis, het omschrift snijdend, waarop het Bourgondische wapenschild. SIT : RO-ME : DOM-RI : BEDE-DICTVM.

DESCHAMPS DE PAS n°. 18 pl. VIII. 18.

Deze Dubbele Grooten werden eveneens te Valkenburg geslagen, herkenbaar aan den knoop in den staart van den leeuw.

90. Groot met den zittenden leeuw.

Vz. Hetzelfde type. ✠ PHILIPP : DEI : G : D : BVRG : Z : COM : FLAND.

Kz. Hetzelfde type. ✠ SIT : RO-ME : DI-BENE-DICTVM.

DESCHAMPS DE PAS n°. 19 pl. VIII. 19.

Deze Dubbele en enkele Groot werden naar aanleiding der Ordonnantie van 1 October 1388 gemunt.

JAN ZONDER VREES 1405—1419.

De eerste munt die wij van dezen vorst aantreffen is de Dubbele Groot der Ordonnantie van 17 Augustus 1409.

91. Dubbele Groot met de twee schilden onder een helm.

Vz. Twee schilden, Bourgondië-Vlaanderen en Vlaanderen onder een helm. IOH̄S : DVX : BVRG : COMES : FLANDRIE.

Kz. Kruis, in de hoeken, twee leeuwen en twee lilies.  
✱ MONETA : NOVIT : COMITIS : FLANDRIE.  
DESCHAMPS DE PAS n°. 26 pl. X. 26.

92. Dubbele Groot, geheel gelijk aan n°. 91, maar op de keerzijde, te Bremen ingestempeld met een sleutel, waarvan de baard naar links gewend is.

93. Groot met de twee schilden.

Vz. en Kz. geheel gelijk aan n°. 91.  
DESCHAMPS DE PAS n°. 27. pl. X. 27.

94. Dubbele Groot «Kromstaert».

Vz. Naar links staande leeuw met het Bourgondisch-Vlaamsch wapenschild op zijn schoft.  
✱ IOH̄S : DVX : BVRG : COMES : FLANDRIE.

Kz. Kruis het omschrift snijdend, in de hoeken  
F - L - A - D' ✱ MONETA : COMITIS : FLANDRIE.

DESCHAMPS DE PAS: pl. XI. 31.

Geslagen volgens Ordonnantie van 10 April 1418.

PHILIPS DE GOEDE 1419—1467.

In November 1419 ordonneert deze graaf munten te slaan geheel in navolging en op den voet van de munten door zijn vader JAN ZONDER VREES aangemunt.

Volgens deze Ordonnantie geslagen vindt men

95. Dubbele Groot «Kromstaert».

Vz. Staande leeuw, op zijn schoft het Bour-

gondisch-Vlaamsch wapenschild. ✠ PHS : DVX :  
BVRG : Z : COMES : FLANDRIE.

Kz. Kruis, het omschrift snijgend, in de hoeken  
F - L - A - D. ✠ MONET - TA : COMITIS : FLAN-  
DORIE.

DESCHAMPS DE PAS. n°. 35. pl. XI. 35.

96. Groot. «Kromstaert».

Type en omschrift gelijk, behalve op de keerzijde  
F-LAND in plaats van FLANDORIE.

DESCHAMPS DE PAS. 36. pl. XI. 36.

Zie dezelfde munt van JAN ZONDER VREES n°. 94.

97. Dubbele Groot met de twee schilden.

Vz. Twee schilden, Bourgondië-Vlaanderen en  
Vlaanderen onder één helm. PHS : DVX : BVRG :  
Z : COMES : FLANDORIE.

Kz. Kruis, in de hoeken twee lelies en twee  
leeuwen. ✠ MONETTA : ROVA : COMITIS :  
FLANDORIE.

DESCHAMPS DE PAS. n°. 41. pl. XX. 41.

Zie dezelfde munt onder JAN ZONDER VREES, n°. 91.

Dit stuk werd zooals wij onder Ligny en Saint Paul  
gezien hebben, door PHILIPS VAN SAINT PAUL in 1423  
te Ruminghem nagebootst (n°. 59).

PHILIPS DE GOEDE ordonneert 7 November 1428  
dat de Kromstaerten, die van af dien datum ge-  
slagen zullen worden alle A (A barré) en niet  
meer T mogen hebben.

Onder de 108 Kromstaerten dezer vondst was  
geen enkele met A (A barré) aanwezig, alle  
voerden T.

Wanneer wij de munten hierboven beschreven, nader  
beschouwen, valt de overeenkomst in type, waarop ik

reeds in het begin van dit artikel de aandacht vestigde, bijzonder in het oog.

Aken (n°. 1) en Anholt (n°. 6) slaan dezelfde Toursche Grooten.

In Brabant (n°. 7) en in Vlaanderen (n°. 83) vinden wij de Botdraggers.

Grooten met de twee schilden onder één helm in Brabant (n°. 9), in Ligny (n°. 59), in Namen (n°. 69) en in Vlaanderen (n°. 91 en n°. 97).

De Tuinen in Brabant (n°. 12), in Henegouwen en in Holland (n°. 30, n°. 34 en n°. 35) en in Schoonvorst (n°. 70).

Drielanders in Brabant (n°. 13 en n°. 14), in Henegouwen en in Holland (n°. 36).

Rijnguldens in Gelderland (n°. 17, n°. 21 en n°. 22), in Holland (n°. 38), in Meurs (n°. 67) en in Utrecht (n°. 73).

Helmgrooten in Holland (n°. 29) en in Luik (n°. 64).

Griffioen en in Holland (n°. 37) en in Luik (n°. 63).

Kromstaerten in Utrecht (n°. 80) en in Vlaanderen (n°. 94 en n°. 95).

Het zoude echter nog jaren duren, alvorens deze drang naar eenheid in muntstelsel, een voldongen feit werd.

De geheele vondst bestond uit 33 gouden en 807 zilveren munten, te zamen 840 stuks, aldus verdeeld:

|                  |         |     |       |
|------------------|---------|-----|-------|
| Vlaamsche munten | . . .   | 458 | stuks |
| Hollandsche      | » . . . | 210 | »     |
| Geldersche       | » . . . | 41  | »     |
| Brabantsche      | » . . . | 35  | »     |
| Akensche         | » . . . | 17  | »     |
| Utrechtsche      | » . . . | 13  | »     |

terwijl de resteerende 33 stuks over de overige staatjes verdeeld waren.



Laten wij nu aan de hand der beschrijving eens nagaan, in welk jaar deze schat aan de aarde toevertrouwd werd.

De vorsten, die het laatst geregeerd hebben, komen natuurlijk alleen in aanmerking.

VAN GUIBERT VAN ANHOLT 1408—1432 vinden wij een munt met het jaartal 1424 (n°. 6).

JAN IV VAN BRABANT 1415—1427 heeft na 1421 geen munten geslagen.

PHILIPS VAN SAINT PAUL als Ruwaart van Brabant sloeg munten in 1420—1422, als hertog 1427—1430 vinden wij van hem in de vondst geen munten.

AARNOUD VAN GELDERLAND 1423—1474 leverde slechts munten die in de eerste jaren zijner regeering geslagen zijn, de samenstelling der vondst zal bewijzen, dat zij vóór 1427 aangemunt moeten zijn (n°. 21—n°. 23).

De munt van JACOBA VAN BEIEREN gravin van Holland n°. 34 der vondst is vóór 1425 geslagen.

PHILIPS VAN BOURGONDIE als erfgenaam komt voor met een gouden Schild. tot December 1426 geslagen (n°. 55).

De munten van JACOBA VAN BEIEREN tezamen met PHILIPS 1428—1433 ontbreken.

De aartsbisschop van Keulen DIRK II 1414—1463 komt voor met twee goudguldens in 1415 en in 1423 aangemunt (n°. 56 en n°. 57).

De Grooten van PHILIPS VAN SAINT PAUL te Ruminghem geslagen, zijn uit de jaren 1423 of 1424 (n°. 59 en n°. 60).

De goudguldens van FREDERIK graaf van MEURS 1417—1448 zijn vóór 1427 geslagen (n°. 67 en n°. 68).

JAN III van Namen 1418—1429 heeft na 1421 niet meer laten aanmunten.

De Tuin van JAN I VAN SCHOONVORST 1411—1438 moet tusschen 1411 en 1424 geslagen zijn, in geen geval later dan 1426 zooals uit de samenstelling dezer vondst blijkt (n<sup>o</sup>. 70).

Eene zeer duidelijke aanwijzing vinden wij evenwel in de Vlaamsche munten.

De munten van PHILIPS DEN GOEDE 1419—1467 (n<sup>o</sup>. 95—n<sup>o</sup>. 97) zijn alle volgens de Ordonnantie van 1419 geslagen, eene Ordonnantie die meerdere jaren van kracht bleef, maar de Kromstaerten den 7 November 1428 aangemunt met  $\text{A}$  (A barré) ontbreken in de vondst, terwijl de vroegere Kromstaert met  $\text{X}$  met 108 exemplaren vertegenwoordigd is.

De Hollandsche munten zijn niet later dan 1426.

De munten van Brabant in de jaren 1427—1430 aangemunt, ontbreken eveneens, zooals ik boven reeds heb aangetoond.

De vondst bestaat voor meer dan de helft uit munten van Vlaanderen, verder voor het grootste deel uit Hollandsche stukken; ware deze vondst na 1428 begraven, dan moesten ook de Vlaamsche en Hollandsche munten in 1427 en 1428 geslagen, hierin vertegenwoordigd zijn.

Met zekerheid kan men dus vaststellen, dat de schat in 1427, uiterlijk in 1428 begraven is.

Hierbij is tevens het bewijs geleverd dat de Geldersche en de Schoonvorster munten ook vóór dien datum aangemunt zijn.

De uiterst woelige tijden in Holland tijdens den overgang der regeering van het Beiersche huis in het Bourgondische huis, zullen wel niet vreemd aan het verbergen dezer bijzonder belangrijke vondst geweest zijn.

M. SCHULMAN.



1



2



3



4



5



6

